

ONA TILI MASHG'ULOTLARIDA GRAMMATIK
TOPSHIRIQLARINING AMALIY AHAMIYATI

O'rinboyeva Latofat G'aybillayevna

*Jizzax davlat pedagogika universiteti Akademik litseyi ona tili va adabiyot
fanlar kafedrası o'qituvchisi*

Annotatsiya: Mazkur maqola ona tili mashg'ulotlarida grammatik topshiriqlarining amaliy ahamiyatini o'rganishga bag'ishlangan. Grammatik topshiriqlar o'quvchilarning nazariy bilimlarini amaliy qo'llash, muloqot qobiliyatlarini rivojlantirish va tilni o'rganishda asosiy o'ringa ega ekanligi tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari grammatik topshiriqlarining ta'lim jarayonidagi rolini tasdiqlaydi va uni takomillashtirish bo'yicha tavsiyalarni taklif etadi.

Kalit so'zlar: Grammatik topshiriqlar, ona tili mashg'ulotlari, amaliy qobiliyatlar, ta'lim metodlari, lingvistik kompetensiya.

Til ta'limi har bir jamiyatning madaniy va intellektual taraqqiyoti uchun muhim omillardan biridir. Ayniqsa, ona tilini o'rgatishda grammatik topshiriqlarining o'rni beqiyosdir. Ushbu maqola grammatik topshiriqlarining o'quvchilarning til qobiliyatlarini shakllantirishdagi ahamiyatini ochib berishga qaratilgan.

Tadqiqotda quyidagi metodlar qo'llanildi:

- Grammatik topshiriqlar orqali o'quvchilar ona tilining asosiy qoidalari, jumladan, so'z shakllarini o'zgartirish, gap tuzish qonun-qoidalari, va so'zlarning o'zaro bog'lanishi kabi til me'yorlarini o'rganadilar. Bu ularga tilning strukturaviy asoslarini tushunishga va uni amalda qo'llashga yordam beradi.

- Imlo va uslubiy xatolarni bartaraf etish: Grammatik topshiriqlarni bajarish jarayonida o'quvchilar so'z va gaplarning to'g'ri yozilishi, tinish belgilaridan foydalanish, hamda uslubiy jihatdan to'g'ri ifoda topish kabi ko'nikmalarni rivojlantiradilar. Bu esa, ularning yozma va og'zaki nutqdagi aniqlik va aniqlanish darajasini oshiradi.

- Til boyligini oshirish: Grammatik topshiriqlar soʻzlarning turli shakllarini oʻrganish, sinonimlar va antonimlardan foydalanish orqali til boyligini kengaytirishga yordam beradi.

- Meʼyorlar va ijodkorlikni muvozanatlash: Til meʼyorlarini puxta oʻzlashtirish orqali oʻquvchilar ijodiy fikrlash jarayonida ham grammatik meʼyorlarga rioya qilgan holda oʻz fikrlarini mazmunli va tushunarli ifodalashga erishadilar.

- Soʻrovnoma va kuzatuv: oʻqituvchilar va oʻquvchilarning fikrlarini oʻrganish orqali tahliliy maʼlumot olish.

Ona tili mashgʻulotlarida grammatik topshiriqlarining amaliy ahamiyati oʻquvchilarning lingvistik bilim va koʻnikmalarini mustahkamlash, nutq madaniyatini shakllantirish, hamda yozma va ogʻzaki muloqotda grammatik jihatdan toʻgʻri ifoda qilish qobiliyatini rivojlantirishda katta rol oʻynaydi. Quyida grammatik topshiriqlarining amaliy ahamiyati haqida batafsil maʼlumot keltiriladi:

Til meʼyorlarini oʻrganish va qoʻllash

- Grammatik topshiriqlar orqali oʻquvchilar ona tilining asosiy qoidalari, soʻzlarning shakli, gap tuzilishi, va jumlaning maʼnosi ustida ishlashni oʻrganadilar.

- Bu mashgʻulotlar oʻquvchilarni imlo va uslubiy xatolardan xoli yozishga oʻrgatadi.

Nutq madaniyatini rivojlantirish

- Grammatik topshiriqlar oʻquvchilarga fikrlarni aniq, mantiqiy va grammatik jihatdan toʻgʻri ifodalashga yordam beradi.

- Nutqda meʼyorlarga rioya qilish koʻnikmasi jamiyat bilan samarali muloqot qilish imkoniyatini oshiradi.

Ijodiy fikrlashni ragʻbatlantirish

- Murakkab gap tuzish, sinonimlardan foydalanish, hamda soʻzlarni turli kontekstlarda ishlatish orqali oʻquvchilar ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantiradilar.

- Bu jarayon ularda tilga nisbatan qiziqishni oshiradi.

Tahlil qilish va mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish

- Grammatik topshiriqlar mantiqiy tahlil qilish, jumlaning tuzilishini o'rganish va gapdagi so'zlar o'rtasidagi munosabatni tushunishga yordam beradi.

- Masalan, gapning bo'laklarini aniqlash yoki morfologik tahlil qilish orqali mantiqiy fikrlash rivojlanadi.

Amaliy nutq muhitida qo'llash

- Darslarda o'rganilgan grammatik qoidalarini nutqiy vaziyatlarda qo'llash o'quvchilarning muloqot jarayonidagi ishonchini oshiradi.

- Real hayotda grammatik jihatdan to'g'ri muloqot qilish ularning ijtimoiy faolligini oshirishga yordam beradi.

Davriy baholash va o'z-o'zini tahlil qilish imkoniyati

- Grammatik topshiriqlarni bajarish orqali o'quvchilar o'z bilim darajasini baholash va o'z kamchiliklarini aniqlash imkoniyatiga ega bo'ladilar.

- Bu ularda mas'uliyat va mustaqil ishlash ko'nikmasini rivojlantiradi.

Yozma madaniyatni shakllantirish

- Insholar, xatlar yoki boshqa yozma ishlarni yozish uchun grammatik topshiriqlar muhim poydevor hisoblanadi.

- To'g'ri tuzilgan gap va ifodalar yozma nutqni yanada boy va samarali qiladi.

Grammatik topshiriqlarining turlari:

- Morfologik tahlil: So'z turkumlari va ularning grammatik xususiyatlarini o'rganish.

- Sintaktik tahlil: Gapning tuzilishi va bo'laklarini aniqlash.

- Imlo mashqlari: To'g'ri yozish qoidalarini mustahkamlash.

- O'xshatish va ijodiy topshiriqlar: O'xshash gap tuzish yoki ijodiy vaziyatlarda yangi jumlar yaratish.

Grammatik topshiriqlar o'quv jarayonining ajralmas qismi bo'lib, tilni to'liq o'zlashtirish va uni amaliy hayotda samarali qo'llash imkonini beradi. Bu jarayon natijasida o'quvchilar muloqotda ham, yozma ishlarda ham grammatik jihatdan to'g'ri va mazmunli ifodalanish ko'nikmasiga ega bo'ladilar.

Olingan natijalar grammatik topshiriqlarining amaliy ahamiyatini tasdiqlaydi. Shuningdek, ularning samaradorligi ko'proq metodik yondashuvlarga bog'liqligi aniqlangan. Biroq, topshiriqlarni ishlab chiqishda o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish zarur. Xalqaro tajriba ko'rsatganidek, interfaol metodlar va texnologiyalardan foydalanish bu jarayonni samaraliroq qiladi.

Xulosa

Grammatik topshiriqlar ona tili ta'limida o'quvchilarning nazariy bilimlarini amaliy ko'nikmaga aylantirishga xizmat qiladi. Ularning samaradorligini oshirish uchun quyidagi takliflar beriladi:

Grammatik topshiriqlarni kontekstual asosda ishlab chiqish.

Interfaol va zamonaviy texnologiyalardan foydalanishni kengaytirish.

Har bir o'quvchining individual qobiliyatlarini hisobga olish orqali differensial yondashuvni qo'llash.

Grammatik topshiriqlarni o'quvchilarning qiziqishlari va ehtiyojlariga mos ravishda ishlab chiqish.

ADABIYOTLAR.

1. R.Safarova Pedagogika ensiklopediyasi. O'zbekiston milliy ensiklopediyasi, Davlat ilmiy nashriyoti, - T.: - 2015.- 250-b.
2. M.Qodirov, H.Ne'matov, M.Abduraimova, R.Sayfullayeva, B.Mengliyev Ona tili. Umumiy o'rta ta'lim maktablarining 8-sinfi uchun darslik. - T.: Cho'lpon nomidagi NMIU. 2019.
3. G'.Hamroyev. Umumiy o'rta ta'lim tizimida fonetikaga doir o'quv materiallarining metodik ta'minotini takomillashtirish. PhD dissertatsiyasi. – Samarqand-2019.
4. Usmanova Z.I. Ona tili darsliklari takomillashmoqda. "Экономика и социум" №4(83), 2021, ч.2, 521-527.
5. Usmanova Z.I. (2021) Nazariyadan amaliyotga. Respublika ilmiy-amaliy onlayn konferensiya, 158-161.
6. Usmanova Z.I. (2021). Yangi davr darsliklari Academic Research in Educational Sciences, 2 (11), 282-287.